

IN DIT NUMMER

Repair Café activeert ervaren reparateurs.....1, 2, 3
Duurzaam ontwerp is ook
reparatievriendelijk 2

Stadsgerichte landbouw kans op financiering 3
Ondergedompeld in het bewaarde land 4, 5
Werkgroep WARM voor beter stoken 6

Stagiair ontwerpt zorg-Nonolet 6, 7
Contact met vroegere fabrikant 'All Ball' 7
Spierkracht slimmer gebruiken (Beter 1x zien...).. 8

Repair Café activeert ervaren reparateurs Na Goes krijgt Breskens op 6 september 'reparatiesoos'

We hadden de hoop al een beetje opgegeven: ondanks tientallen reparatie-ideeën en -adviezen die we plaatsten in onze nu 32 jaar bestaande tijdschrifttribune 'Beter 1x Zien' (alweer elf jaar op internet!) raakten we steeds meer tot de overtuiging dat het werkwoord repareren een begrip uit vervlogen tijden was geworden. Totdat we op

De eigenaar/eigenaresse van het te repareren product zit er bij, met de bedoeling dat hij/zij het een volgende keer eerst zelf eens probeert. Want we moeten allemaal echt leren repareren!

zaterdag 28 mei een 'zitting' in Goes bijwoonden van het 'Repair Café'. Daar werden de laatste stukjes toegevoegd aan een puzzel die wij nooit voltooid hadden gekregen! Het Repair Café is een in 2010 in Amsterdam-oost gestart initiatief van freelance journaliste Martine Postma. Haar inmiddels landelijk opererende stichting wist op die zaterdagmiddag ruim vijftig mensen uit deze Zeeuwse stad met defecte spullen naar het buurthuis de Pit te lokken waar een groepje enthousiaste technische vrijwilligers met liefde aan het repareren sloeg. Om 4 uur was ruim 70 procent van de meegebrachte defecte keukenapparaten, elektronica, speelgoed, textiel en fietsen succesvol hersteld! Hun motto: 'Weggoeien? Mooi niet!'

Sietz Leeflang

Het is ook de verdienste van het Repair Café dat er bij mij een sluimerend idee tot leven werd gewekt. In mijn woonplaats Breskens, waar zich het filiaal bevindt van onze stichting in de vorm van een demonstratiegebouwtje voor diverse vormen van 'lowtech', wordt nu de komst voorbereid van een boven- en ondergronds reparatiecafé. Dit komt in de gewezen bakkerij, die zich achter mijn woning in

Breskens bevindt. In dit gebouwtje experimenteren we al vijf jaar met nieuwe vormen van verwarming en ventilatie, waterzuivering en energiebesparing. Er achter is een garage waarin een nog altijd rijdende elektrische auto paraat staat, een 12 jaar geleden omgebouwde Peugeot 205. Het gebouwtje heeft een kleine zaal die we als huistheater gebruiken en waar we elke eerste dinsdag van de maand 's avonds voor een

klein clubje geïnteresseerden een film draaien.

Kelder wordt 'reparatiesoos'

Onder de Bakkerij bevindt zich een flinke kelder van ruim 20 m² waar een werkplaats is ingericht. Die kelder wordt nu ingericht als 'experimenteel reparatiecafé'. Het plan is om er direct

(lees verder op pagina 2)

(vervolg van pagina 1)

na de zomer een maandelijks reparatiedag te organiseren (de feestelijke opening wordt de eerste dinsdag van september, de 6e september, als we 's avonds een film bekijken). Net als de film is een reparatie gratis, maar mag

Auke Bakker bezig met montage van de nieuwe brede trap, die de ingang vormt van de reparatiekelder van Breskens.

je een kleine bijdrage geven voor instandhouding van het initiatief.

's Ochtends beginnen we om ons met de technische vrijwilligers (het merendeel bestaat uit gepensioneerde technici: elektronici, elektrotechnici, chemici, metaal- en houtbewerkers) te beraden over lastige reparatieklussen en 's middags volgen bij voldoende inbreng van spullen serieuze reparatiepogingen. Repareren wordt zoals iedereen weet steeds moeilijker en het laten repareren van een huishoudelijk apparaat kost – als het al lukt – vaak al méér dan een vervangend nieuw product en in de meeste winkels kun je maar beter het woord reparatie niet noemen. De mensen van het Repair Café hebben al bij herhaling vastgesteld, dat

Sietz Leeftang volgt met bewondering de reparatie door Theo v.d. Akker van een hi-fi geluidsversterker.

reparatie nog redelijk vaak mogelijk is als het om mechanische huishoudelijke apparaten gaat of apparaten met enige min of meer overzichtelijke elektronica of elektrotechniek zoals wasmachines, strijkbouten, magnetrons, radio's, versterkers, cd-spelers e.d. gaat. Een dankbaar artikel is ook speelgoed, of dat nu gemaakt is van hout, metaal of kunststof. Verder: (tuin)meubels, kle-

Duurzaam ontwerp is ook reparatievriendelijk!

Wim van Overbeke

Duurzaam, innovatie, MVO (maatschappelijk verantwoord ondernemen), groen en cradle to cradle: deze termen zie ik als ontwerper steeds vaker langskomen in de vakbladen en op ontwerpers gerichte sites op internet. Ook op de ontwerpleidingen wordt volgens die bronnen behoorlijk wat aandacht aan duurzaamheid geschonken. Het wachten is nog op reparatievriendelijk ontwerpen, maar de eerste voortekenen in die richting zijn er!

Producenten hebben tegenwoordig graag een groen imago. Terecht of onterecht worden er allerlei duurzame eigenschappen aan hun producten toegeschreven. De reden is dat de kritischer wordende consument de laatste jaren steeds vaker van een producent eist dat hij zijn product zo verantwoord mogelijk (dus zonder giftige stoffen, energiezuiniger en zonder kinderarbeid) op de markt te brengt. Als een fabrikant dit serieus aanpakt zal hij bij het ontwerpen van zijn product daar dus al rekening mee moeten houden. Soms is het de producent zelf die uit ideële motieven of omdat de markt het vraagt zijn producten groener wil maken. Als dit niet het geval is kan de ingeschakelde ontwerper zijn opdrachtgever op duurzamere oplossingen wijzen en deze dan zo veel mogelijk in het nieuwe productontwerp meenemen. Het mooiste is het natuurlijk als zowel producent als ontwerper er op gericht zijn om een

zo duurzaam mogelijk product te ontwerpen. In het ideale geval is het product zelfs zo te ontwerpen dat het werkelijk 'cradle to cradle' is. Dus dat het product na afdanking zelf weer in bruikbare grondstoffen uiteen te halen is.

Helaas is het niet eenvoudig om een werkelijk 100% 'cradle to cradle' product te ontwerpen, dus daarvan zijn nog maar weinig voorbeelden. Een van de weinige voorbeelden is kantoormeubelenfabrikant Ahrend die een bureaustoel op de markt brengt die volledig 'cradle to cradle' is. Ahrend is van plan al de meubelen op deze manier te gaan maken.

In het algemeen zien we nu toch een streven, al is het vaak maar op onderdelen, om de nieuwe producten die op de markt komen duurzamer te maken. Daarbij wordt in een aantal gevallen in het ontwerp ook rekening gehouden met het eenvoudig kunnen vervangen van onderdelen die aan slijtage onderhevig zijn.

Er is dus hoop voor toekomstige producten ook wat de reparatievriendelijkheid betreft. Als er in het ontwerp rekening mee wordt gehouden dat een apparaat voor vervanging van onderdelen uit elkaar moet of aan het eind van zijn levenscyclus gedemonteerd moet worden om de verschillende materialen te kunnen hergebruiken houdt dit tevens in dat het uit elkaar halen voor een reparatie eenvoudiger wordt.

Zowel kinderen als ouderen volgen de reparaties met grote interesse.

ding en andere textielproducten, fietsen, rollators, ventilatoren, rolschaatsen... Bij steeds meer reparaties krijg je met kunststoffen te maken. In onze werkplaats in Boxtel bewaarden we om die reden al dozen vol plastic-onderdelen die soms op een wonderlijke manier te pas komen bij een reparatie. In Bresskens is er ook een naaimachine en spullen voor textielherstelwerk.

Wordt het een 'Repair Café'?

Als er in Zeeuws-Vlaanderen voldoende belangstelling voor is (de eerste tekenen zijn gunstig en er hebben zich al enkele vrijwilligers gemeld, zoals een electronicus, een meester-metaalbewerker en een meester-houtbewerker willen we onze 'soos' laten inschrijven als officieel Repair Café. Met Martine Postma is ook gesproken over uitwisseling van technische ideeën en tips. Inmiddels is in de James Wattstraat 75 in Amsterdam-oost op 12 mei jl. het eerste reparatie café geopend dat één middag in de week open is voor reparaties.

'Beter 1x Zien' in boekvorm

Nóg een 'spin off' van het Repair Café: veel mensen in Goes reageerden enthousiast bij het tonen van een kleine 20 oude afleveringen over repareren in onze rubriek 'Beter 1x Zien' (die al meer dan 110 afleveringen omvat met vele tekeningen die op een paar na alle werden gemaakt door industrieel ontwerper/illustrator en bestuurslid van onze stichting Wim van Overbeek, die ook de vormgeving van onze uitgebreide website verzorgt). Dit bracht ons er toe een bloemlezing uit deze rubriek samen te stellen, waar we u in het komende najaar meer over hopen te kunnen melden.

Sietz in gesprek met oprichter Martine Postma, met vriendin (tegenover haar) betrokken bij de leiding. (Foto's van Repair Café Goes: Melissa Ernst, 4Kracht)

Stadsgerichte land- en tuinbouw krijgt kans op financiering

In 1998 lanceerde onze stichting het idee van de 'groene volksverzekering', dat destijds vorm kreeg in het 'groene beleggen met fiscale aftrek'. Helaas werd dit groene beleggen weer afgeschaft door onze huidige regering. Maar we geven niet op. Op initiatief van onze stichting vindt binnenkort in Rhoo, in de omgeving van Rotterdam, een eerste verkennend gesprek plaats tussen boeren, een landbouwkundig econoom van het Landbouw Economisch Instituut, ambtenaren van provincie Zuid-Holland en de gemeente Albranswaard. Als speciale gast bij deze bijeenkomst zal iemand

uit de bancaire sector aanwezig zijn, die onze stichting steunt in dit initiatief om nieuwe vormen van financiering te zoeken voor stadsgerichte land- en tuinbouw. Deze nieuwe vorm van regionale biologische land- en tuinbouw moet de afstand tussen producent en (stedelijke) consument aanzienlijk verkleinen en door uitschakeling van tussenhandel van supermarktketens tot eerlijker (en dus beduidend hogere) prijzen leiden voor de boeren en tuinders. We hopen onze donateurs in een volgende uitgave van onze Nieuwsbrief hierover verder te kunnen informeren.

Ondergedompeld in Het Bewaarde Land

Schoolkinderen doen in de natuur spelenderwijs noodzakelijke kennis op

*Daar staan we op het smalle bospad: Kikker, Waterlelie, Zeekomkommer, Zeepaardje,
Wachter Kattenstaart en ik. Mijn naam vandaag is Schrijvertje.*

*We zijn doodstil en luisteren naar de geluiden van het bos. Het ruisen van de wind in de bomen, een merel,
een koekoek, een roffelende specht in de verte, en, wat dichterbij, kwakende kikkers.
Zeepaardje en Waterlelie halen opgelucht adem als de twee minuten van stilte voorbij zijn, maar ze kunnen
toch vertellen dat ze, behalve de wind, de kikkers en de vogels, ook nog een trein
en de bel van een fietser hebben gehoord. Kikker springt opgewonden van links naar rechts over het paadje
– zijn rugzak met proviand rammelt ritmisch mee.*

“Gaan we nu naar het ven om kikkers te vangen?”, roept hij.

“Die kikkers laten zich alleen zien als jij heel stil kunt zijn”, lacht wachter Kattenstaart.

“Gaat je dat lukken, Kikker?”

Lieselot Leeflang

Foto's: Sander van der Torren

Kikker heeft van ons groepje schoolkinderen uit Haaren, dat zijn eerste dag meemaakt in Het Bewaarde Land, de meest toepasselijke naam voor zichzelf gekozen. Hij gaat met grote sprongen, enthousiast klimmend en klauterend door het bos, luid pratend over alles wat hij ziet en meemaakt. Op deze eerste, oriënterende dag van in totaal drie dagen in natuurgebied De Kampina, tussen Boxtel en Haaren, zal hij, samen met zijn klasgenootjes, bijzondere ervaringen opdoen. Ze ervaren hoe het is om echt stil te zijn, midden in de natuur. Ze zoeken naar sporen van dieren, ze klimmen (niet verder dan 'twee deuren hoog') in een echte klimboom, houden kleine diertjes op hun hand, ze proberen op gevoel en geur een boom te herkennen, ze zoeken naar eetbare kruiden voor in de soep en ze kiezen hun eigen lievelingsboom. Begeleid, per groepje van vier tot acht kinderen, door een volwassen wachter en beschermd door Vrouwtje Fleur, de gastvrouw van Het Bewaarde Land.

Intense natuurbeleving

Het Bewaarde Land bestaat sinds 1991. Er zijn inmiddels meerdere locaties in ons land, in Wassenaar, Baarn, Boxtel, Breda en de Drunense Duinen (bij Tilburg). Het is een natuurbelevingsproject dat kinderen van groep 5 en 6 van de basisschool weer meer in contact wil brengen met de natuur. Gedurende drie dagen, verdeeld over drie weken, bele-

ven ze de natuur heel intens, met hun volle aandacht en met al hun zintuigen. “Kinderen komen steeds minder in de natuur. Ook veel ouders komen er minder aan toe om samen een zondagmiddagwandeling te maken”, zegt directeur drs. Mari Verstegen. “Bij ons worden de kinderen als het ware ondergedompeld in de natuur. Drie dagen lang hebben ze groen om zich heen, zien ze planten, dieren en elkaar, ze voelen de zon, de wind of de regen, ze horen de vogels, proeven en ruiken de planten en de grond. We hebben bewust gekozen voor een drieweeks programma. Elke week gaan de kinderen een dag de natuur in, de andere dagen hebben ze tijd om de opgedane ervaringen te verwerken. In zichzelf, maar ook samen met de leerkracht en de andere kinderen in de klas. Elk kind krijgt een werkboek mee van Het Bewaarde Land, waarin het verder kan werken met de thema's die het bij ons heeft leren kennen. De kinderen mogen een eigen Bewaarde Landnaam kiezen, die past bij de natuur. Mede door deze eigen, andere naam, waarmee ze elkaar ook echt aanspreken als ze hier zijn, hebben ze het gevoel in een hele andere wereld te zijn terechtgekomen, midden in de natuur.”

Spanningsboog

De Twaalf Ambachten ontvangt ook schoolkinderen: voornamelijk onderbouwleerlingen uit het voortgezet onderwijs, die in een paar uur tijd wat

inzicht krijgen in, bijvoorbeeld, het thema water. Ze lopen met een vragenlijst rond over ons terrein, langs de helofytenfilters en het Nonolet, drinken kraanwater en gezuiverd water, zoeken naar waterdiertjes en ze doen, samen met ons, proefjes met schoon en vervuuld water.

De kennismaking is kort. De spanningsboog ook, bij de meeste leerlingen. Korte en snelle verhaaltjes blijken het interessantst, slechts enkele leerlingen staan langer stil bij een onderwerp. Toch zijn we blij met wat we in die korte tijd aanwakkeren; een klein vlammetje, dat wellicht in een later stadium, bij een nieuwe kennismaking, groter wordt of wordt doorgegeven.

Een dagje meelopen met wachter Kattenstaart van Het Bewaarde Land leert dat het hier, midden in de natuur, helemaal niet kort of snel hoeft. Naarmate de dag vordert worden de kinderen rustiger. Ze nemen de tijd om samen, heel gedetailleerd, een boomstam te bekijken en te besnuffelen, die een van de jongens, Zeekomkommer, in het bos heeft gevonden. Wat voor beestjes leven erin, kunnen we ze vinden? Ja, daar is er een! Eerst eng, zo'n pissebed, daarna durven alle kinderen hem op de hand te nemen.

“Het hout van de stam is brokkelig”, zegt Zeepaardje.

“Dat heet vermolmd”, zegt Kattenstaart. “Deze stam ligt hier al heel lang, misschien wel een paar jaar. Hij wordt

langzamerhand door al die beestjes die je ziet opgegeten. Zie je dat spoor? Dat is van een tor, misschien wel een boktor. En die gaatjes, die worden door een houtworm gemaakt.”

Onderzoek

In 2006 deed de Universiteit Utrecht een onderzoek naar het effect dat Het Bewaarde Land heeft op kinderen. Onderzoekers liepen drie dagen met de kinderen mee, lieten hen vragenlijsten invullen en interviewden leerkrachten. De uitkomst was bijzonder (maar niet verwonderlijk): de kinderen die drie dagen in Het Bewaarde Land zijn geweest hebben, in vergelijking met een groep onderzochte kinderen die er niet zijn geweest, een opener en meer respectvolle houding ten opzichte van de natuur. Ze vinden de natuur ook mooier en gaan er zorgzamer mee om en ze weten er bovendien meer vanaf. “En dat”, zegt directeur Mari Verstegen, “is precies wat we willen bereiken: kinderen die nu respectvol met de natuur omgaan, zullen dat als volwassenen ook doen. Ze nemen bovendien, dat zien we regelmatig, na afloop hun ouders nog een keer mee terug naar de plek, om ze te laten zien wat ze hebben meege maakt.”

Belangrijk dus, deze intense natuurbeleving. En leuk: welk kind wil dit nu niet meemaken?

Subsidie

“Wie heeft er kruiden gevonden voor in mijn soep?” Vrouwtje Fleur roert in een grote pan en groepjes kinderen komen aan met zelfgeplukte blaadjes: berkeblaadjes, brandnetel (“we hebben

geleerd hoe je die moet plukken zonder dat het prikt!”), citroenmelisse, zuring. Verwonderd dat dat allemaal in de soep mag staren de kinderen in de pan. Ja, ze willen wel proeven hoe dat smaakt! “Het leuke van de de kinderen van acht, negen jaar is, dat ze zich nog compleet kunnen inleven in de situatie. Vrouwtje Fleur woont in het bos, ja natuurlijk! En natuurlijk plukt ze hier elke dag kruiden voor in de soep. En natuurlijk kan ze met de konijntjes praten. Op zoek gaan naar een konijnenhol en tellen hoeveel in- en uitgangen het heeft, is een avontuur. Het zelf vinden van een goede klimboom ook. Door dit inlevingsvermogen beleven ze deze dagen in Het Bewaarde Land heel intens.” Vrouwtje Fleur geniet zichtbaar van het plezier van de kinderen – ook van degenen die, na even proeven, met een vies gezicht de ‘kruiden’ uit hun bekertje soep visen.

Het Bewaarde Land leidt kinderen splendorwijs op tot voor natuur en milieu respectvolle mensen. In deze tijd van vervreemding geen luxe, maar pure noodzaak. Toch zal Het bewaarde Land de komende jaren zijn best moeten doen om voldoende financiële middelen te houden om dit werk voort te kunnen zetten. Mari Verstegen: “De scholen willen wel, graag zelfs. We zijn succesvol, en dat merken we. Maar scholen kunnen over het algemeen niet meer dan een kleine bedrag per kind bijdragen. Voor de rest van het geld (en dat is helaas heel wat, ook al werken we voor een groot deel met vrijwilligers) zijn we afhankelijk van subsidies. En veel fondsen haken in deze tijd af.” Een aantal jaren was Het Bewaarde Land verbonden met De Kleine Aarde. Lange tijd kreeg De Kleine Aarde

subsidie van de Postcodeloterij. Deze subsidie stopte en eind 2010 werd De Kleine Aarde opgeheven. Het Bewaarde Land is nu een zelfstandige onderneming. Op zoek, helaas, naar sponsors.

Kringlopen

Dag één in Het Bewaarde Land zit er voor de kinderen uit Haaren op. En helaas ook voor Schrijvertje. “Kom je volgende week weer, Schrijvertje?”, vraagt het groepje waarmee ik de hele dag door de bossen en hei heb mogen struinen. “Nee, ik moet weer gaan schrijven.” “O, jammer dan. Wij mogen volgende week weer.” En weg zijn ze, met rode wangen naar de uitgang, waar Vrouwtje Fleur en de wachters hen met een eigen lied zullen uitzwaaien. Volgende week zullen ze, door middel van spelletjes, kennismaken met natuurlijke kringlopen en voedselpirames. En ze zullen het ‘zintuigenspel’ doen, waarbij ze geblinddoekt, lopend langs een touw, de omgeving gaan verkennen. Spannend!

Voor meer informatie (ook om donateur te worden) kunt u kijken op www.hetbewaardeland.nl of een briefje schrijven naar Het Bewaarde Land, Klaverblad 13, 5283 TV Boxtel, 0411-683407.

Werkgroep WARM voor beter stoken

In februari 2011 is een tiental bouwers en leveranciers van keramische kachels, waaronder De Twaalf Ambachten, een samenwerkingsverband aangegaan met de alleszeggende naam WARM (Werkgroep ter bevordering van Accumulerende kachels die branden op Regeneratieve brandstof, vriendelijk voor Mens en Milieu). Doel van de werkgroep: samen ervoor zorgen dat de warmte-accumulerende kachel, zoals de tegelkachel en de Finoven, bij een breder publiek bekend wordt als verantwoorde verbrander van hout en gezien gaat worden als het volwassen antwoord op metalen houtkachels en open haarden. Initiatiefnemer is Fetze Tigchelaar van Tigchelkachels in Reduzum. De werkgroep WARM wil zich gaan inzetten voor een betere marketing naar (potentiele) houtstokers door onder meer een gezamenlijke website op te gaan zetten, contact te zoeken met, bijvoorbeeld, architecten en woningbouwcoöperaties en wellicht samen op beurzen te gaan staan, in navolging van een eerder initiatief tot samenwerking

dat in de jaren tachtig bij De Twaalf Ambachten vandaan kwam. Daarnaast wil de werkgroep contact zoeken met overheden en bestuurders om te kijken in hoeverre wetgeving rondom hout stoken (wat nu, helaas ook vaak terecht, veelal wordt afgedaan als slecht voor het milieu) kan worden aangepast ten gunste van de schone stenen kachel. Probleem voor gebruikers en producenten van stenen kachels is momenteel, dat goed stookhout steeds schaarser en dus ook duurder dreigt te worden. Voor de grootschalige productie van 'schone' energie (biogas) wordt momenteel op grote schaal snoeihout en kaphout verzameld en opgestookt. Lokaal gewonnen snoeihout is de meest milieuvriendelijke brandstof die je je voor je finoven of keramische kachel kunt wensen.

Het eerste project van WARM zal wellicht uitgevoerd worden op Terschelling, waar provincie en gemeente momenteel samenwerken om het eiland 'duurzamer' te krijgen. Het ei-

land beschikt ieder jaar over een grote hoeveelheid snoei- en kaphout, dat nu voor het grootste deel direct naar de vaste wal gaat voor de productie van biogas. Het kost veel energie om dit hout eerst te versnipperen en daarna per boot en vrachtwagen naar Groningen te vervoeren. Beter zou het zijn als dit hout direct beschikbaar komt voor de eilandbewoners (en horeca), die het schoon en zuinig in een stenen kachel kunnen opstoken. Het idee werd positief ontvangen en het plan is nu om in het najaar een voorlichtingsdag voor Terschellingers te organiseren over dit onderwerp. We houden u op de hoogte.

Cursussen en workshops enthousiast bezocht

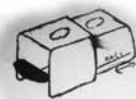
Op 9 en 10 juli (en daarna nogmaals in augustus) zijn ze hier weer: Mark Jakobs en Maïke van der Linden van de Amsterdamse Tree Climbing Company, voor een tweedaagse basiscursus **boomklimmen**. Wegens succes herhaald, want de cursussen van Mark en Maïke, midden in het bosterrein van de Twaalf Ambachten, worden met veel enthousiasme gevolgd. Wie mee wil doen kan zich nog aanmelden.

Ook voor herhaling vatbaar bleek de tweedaagse workshop **rietdekken** door Jeroen Charpentier en Ger van Haarlem. De circa tien deelnemers werkten, zeker op de tweede dag, als bijna professionele rietdekkers aan een overkapping voor een houtopslag. Het dakje is nog niet klaar en bovendien heeft Ger nog een project waaraan in een nieuwe cursus gewerkt kan worden: genoeg reden voor een nieuwe workshop. Wie nog mee wil doen kan zich vrijblijvend opgeven: we moeten nog een datum vaststellen, en de lijst van aanmeldingen groeit.

Helemaal terug op ons terrein is nu **Permaculture**, ooit begonnen in Nederland met een paar cursussen door grondlegger Bill Mollison bij De Twaalf Ambachten. Deze zomer organiseert Permacultureleraar Leo Bakx opnieuw

een tweeweekse cursus op ons terrein, en de kans is groot dat vanaf komend najaar er regelmatig Permaculture-

activiteiten zullen zijn. Voor informatie over onze cursussen, kijk op onze website of bel ons even: 0411-672621.

Stagiair ontwerpt zorg-Nonolet

De eerste schetsen van Sjors Naus voor het zorg-Nonolet.

Al lange tijd zijn wij overtuigd van het nut van een Nonolet dat toepasbaar is in zorgsituaties: in verpleeghuizen en ziekenhuizen. Het eerste ontwerp voor een 'zorg-Nonolet', dat ontwerper Wim van Overbeeke enige jaren geleden voor ons maakte, mocht bij tests en kennismakingsbezoekjes op veel enthousiasme rekenen bij zowel verplegend personeel als bij de patiënten die er gebruik van maakten. Het verrijdbare Nonolet, uitgevoerd met een urinetankje en een op een kleine accu werkend koolstoffilter bleek een prima alternatief voor de po-stoel: een stuk comfortabeler voor de gebruiker en minder (leeg)werk voor het personeel. Bovendien: dankzij het koolstoffilter eindelijk een verrijdbaar toilet dat niet stonk.

Reden voor ons, zou je denken, om dit eerste prototype zo snel mogelijk hele-

maal aan te passen aan arbo- en andere eisen en proberen aan de man te brengen. Helaas: het management van veel verpleeg- en ziekenhuizen bleek minder enthousiast dan verplegend personeel en patiënten: in vergelijking met de po-stoel is het Nonolet een erg duur toilet. Uitermate gewenst, maar niet passend in het krappe budget van de al jaren tot bezuinigingen gedwongen instellingen.

Hoopgevend

Toch zijn er nog steeds hoopgevende ontwikkelingen. Ruim een jaar geleden brachten wij een bezoek aan de directeur van een toeleveringsbedrijf van medische hulpmiddelen, waaronder de po-stoel. Hij was meteen te spreken over de medische toepasbaarheid van het Nonolet en hij was graag bereid een zorg-variant in zijn catalogus op te nemen, omdat hij ervan overtuigd was dat er wel degelijk instellingen zijn die bereid zijn meer te betalen voor een comfortabeler patiëntentoilet. Echter: de prijs moet ook volgens hem eerst een flink stuk omlaag.

Inmiddels hebben wij al enige maanden contact met Sjors Naus, een student Industrieel Design aan het Deltion College in Zwolle. Sjors heeft als stage-opdracht het verrijdbare Nonolet voor de zorg opnieuw onder handen genomen. Zijn doel: het ontwerpen van een zo eenvoudig en dus goedkoop mogelijke aanpassing van het Nonolet voor toepassing in de zorg, zodanig, dat het voor verpleeginstellingen wellicht toch interessant wordt om deze ter vervanging van de po-stoel te gaan gebruiken. Sjors heeft bij zijn ontwerp niet alleen gekeken naar gebruiksgemak en eenvoud, maar ook gezocht naar duurzame materialen. De eerste werktekeningen hebben wij gezien – het eindresultaat laat nog even op zich wachten. In een volgende Nieuwsbrief wellicht meer nieuws!

Contact met vroegere fabrikant 'All Ball'

Iedereen die in de jaren '80 donateur was van De Twaalf Ambachten herinnert zich ons enthousiasme voor de 'All Ball', de voetaangedreven slijpmachine, niet meer dan een verticale (en makkelijk naast of tegen een werkbank te bevestigen) buis, met van onder een kleine voetpedaal en bovenop een horizontale slijpsteen, die met enkele voetbewegingen pijlsnel ging draaien en gemakkelijk een paar duizend omwentelingen haalde. Vele tientallen van die wonderlijke machientjes hebben we uit Blackwater in het Engelse Cornwall meegenomen. Later kwamen ze in grote kisten via een bedrijf in Zeeuws-Vlaanderen dat landbouwmachines importeerde van Teagle Machinery. Dit is het bedrijf, dat de in 1920 opgerichte All Ballfabriek van Heyden in Redruth overnam en vele jaren in stand wist te houden. Dit dankzij de persoonlijke inzet en interesse van directeur Fred Teagle, nu president-directeur van Teagle. De naam Heyden bestaat nog en de

oude firma is nu onderdeel van de grote landbouwmachinefabriek waar 150 mensen werken. We weten dit, omdat er een uitgebreide e-mailcorrespondentie tussen ons en Fred Teagle is ontstaan. Fred wil graag oude foto's van ons, die we ooit in het oude fabriekje in Redruth maakten en wij hopen dat hij ons nog aan wat onderdelen kan helpen! De productie van de All Ball is gestaakt na het overlijden van Fred Harris, die de oude fabriek leidde en tot zijn 92ste op parttime basis meewerkte. De All Ball kon toen niet meer gemaakt wor-

den omdat de vele kogels bevattende geleidekoker, die de spil van het apparaat, een stalen spiraalas, in beweging brengt, te gecompliceerd bleek om met moderne machines te worden nage-

maakt. Zowel in Boxtel als in ons filiaal in Breskens staat een All Ball en ook bezitten we in Breskens nog de Heyden veldsmidse, die met voetracht een sterke luchtstroom aanjaagt voor het smidsvuur. Duizenden veldsmidse werden naar Australië geëxporteerd... om ermee te barbecuen.

Herziene druk van 'Vierduizend jaar Kringlooplantbouw' plaatst ons voor dilemma

Het is zover: we zijn na een half jaar bijna door de eerste 500 exemplaren van onze eigen uitgave van de vertaling/bewerking van het in november precies 100 jaar oude boek van F.H. King heen! Een nieuwe druk is gewenst. We staan nu voor een lastig dilemma: ook de nieuwe druk zou uit printexemplaren kunnen bestaan en ieder boek moet dan weer 34,50 euro kosten. Een veel lagere prijs, waardoor we zelfs boekwinkels voldoende korting zouden kunnen geven, wordt mogelijk als het boek in een minimum oplage van 1.000 stuks kan worden gedrukt. Maar is er wel voldoende belangstelling voor een boek over landbouw, zelfs al is dat de enige soort landbouw waarmee de mensheid kan overleven?

Waar laat je duizend exemplaren in een klein kantoor, waar de ruimte nu al erg beperkt is? Is de vereiste investering

van ruim 11 duizend euro nog verantwoord, als je daarmee het stichtingsvermogen meer dan halveert?

De nieuwe uitgave krijgt er enige nuttige en relevante toevoegingen bij zoals over het taoïsme, dat de kundige oude Chinese boeren moet hebben beïnvloed en voorbeelden van nieuwe technieken die de kringlooplantbouw ten goede komen. Vier bekende hoogleraren bevelen het boek van uit hun vakgebieden aan en diverse vaktijdschriften hebben het in recensies geprezen en dat willen we graag op de kaft vermelden. Maar wettigt dit alles een groot financieel risico te nemen?

Mocht er onder onze donateurs iemand zijn die ons met raad en daad terzijde wil staan, dan zou hij/zij ons enorm kunnen helpen! In juli moet de knoop worden doorgemaakt!

Spierkracht slimmer gebruiken

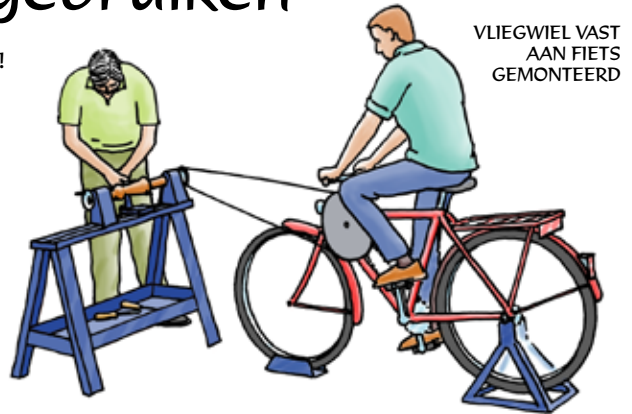
Een paar nummers terug hadden we het over pedaalkracht en we lieten een fiets zien waarmee je elektriciteit kan opwekken. Helaas! Dat idee moeten we voorgoed uit ons hoofd zetten: met een dynamofiets verknoei je het merendeel van je menskracht en krijg je maar een beetje elektrische energie. Alleen in fitnesscentra, waar we ons lichaam nog enige beweegkracht gunnen, zou een dynamofiets nog wat nut kunnen afwerpen.

Het is het vaker door ons aangehaalde vrij toegankelijke internet-tijdschrift Lowtech Magazine* waarin wetenschapsjournalist Kris De Decker ons in een glashelder exposé aantoonde dat met spierkracht en dan vooral met die van onze benen verrassend veel werkzaamheden en bewerkingen mogelijk worden op basis van fiets-technieken. Maar niet voor het opwekken van elektriciteit! Zelfs de beste dynamofiets verknoeit ruim zeventig (!) procent van onze spierkracht en ook ecologisch brengt hij ons geen winst, omdat de accu's, onmisbaar voor de energieopslag, zoveel energie kosten om ze te maken, dat we die nooit bij elkaar gefietst krijgen... En dan lezen we een kostelijk artikel over de vele manieren waarop we met onze spierkracht allerlei kleine machines en werktuigen – ook in

de land- en tuinbouw! – kunnen aandrijven. Machines en werktuigen die voor tal van kleinschalige ondernemingen van cruciale betekenis kunnen zijn, ook omdat ze zonder grote investeringen en vaak door zelfbouw ingezet kunnen worden.

We noemden al beenkracht die als belangrijkste inbreng van menskracht 3x meer energie oplevert dan armkracht. Met onze benen kunnen we vrijwel continu 75 Watt aan energie leveren. Kris De Decker legt uit op welke manieren en voor welke toepassingen we onze menskracht zonder nadelen en zelfs met voordelen voor onze gezondheid kunnen toepassen.

Technisch gezien kunnen we dynamo en accu met forse energiewinst vervangen door een vliegwiel. Kris noemt onderzoekers in de VS en in India die aantoonde, dat het vliegwiel ons in staat stelt krachten te ontwikkelen tot 2 pk. Dit kan vooral te pas komen voor bewerkingen die heel kort duren en dan veel kracht vragen zoals het

VLEI GWIEL VAST AAN FIETS GEMONTEERD

persen van een gat, het persen van klei in baksteenvormen, het samendrukken van stro tot een baal, enz. Het vliegwiel stabiliseert en effent tevens de energiestroom, wat heel belangrijk is bij continuïteitsprocessen zoals het malen van graan, mixen van vloeistoffen, slijpen, boren, zagen, het verplaatsen van lucht (blaasballen voor wanmolens en smidsvuren), het spuiten van verf enz. Geniaal van eenvoud is de fiets, waaraan een vliegwiel direct onder het stuur aan het frame is gemonteerd, aan te drijven door dezelfde ketting, die het achterwiel aandrijft als de fiets niet in de werkstandaard staat.

Tenslotte is er de lier, ook met pedaalkracht aan te drijven. Bij proeven in de VS konden twee personen (één met een pedaallier en één met een ploeg) in één uur 140 m² dicht met onkruid begroeide grond omploegen. De lier, de pedaalas en de zitting, werden op een slee gemonteerd en kon zo snel overal heen worden verplaatst. Zo kan zonder fossiele brandstoffen worden gewerkt en de zeer lichte werktuigen die de lier kan voortbewegen verdichten niet langer de landbouwgrond die zo kan opleveren!

CULTIVATOR GETROKKEN DOOR LIER

* www.lowtechmagazine.be; voor de Engelstalige versie www.lowtechmagazine.com

Colofon

De Twaalf Ambachten Nieuwsbrief is een publicatie van het gelijknamige centrum voor ecologische technieken in Boxtel, dat zich al meer dan 30 jaar beijvert voor leven, wonen en werken naar menselijke maat en naar ecologische maatstaven. Prijs bij losse verkoop € 7,50.

Redactie: Sietz Leeflang, Caroline Leeflang, Peter van Veen, Wim van Overbeek (ook vormgeving), Lieselot Leeflang (eindredactie).

Donateurs van de Stichting De Twaalf Ambachten ontvangen deze nieuwsbrief en krijgen korting bij rondleidingen in ons bezoekerscentrum in Boxtel, na telefonische opgave. Ook genieten zij 10% korting op onze eigen uitgaven en op de deelnameprijs van studiedagen. Minimum-donatie per jaar € 22,50. Buitenland binnen Europa: € 29,50; Buiten Europa: € 35,50. Deze bedragen overmaken op onze postgirorekening 3939393 of onze Belgische postchequerekening 000-0535252-06 t.n.v. De Twaalf Ambachten, Boxtel NL.

Adres: Stichting De Twaalf Ambachten, centrum voor ecologische technieken, Mezenlaan 2, 5282 HB Boxtel, NL. Tel. 0411-672621; e-mail: info@de12ambachten.nl; website: www.de12ambachten.nl.